

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai

Ūnijas iela 45, Rīga, LV-1039

E-pasts: sprk@sprk.gov.lv

Rīgā, 2024.gada 25.martā

Nr. 451/JN

Par konsultāciju dokumentu par grozījumiem numerācijas krāpniecības novēršanas noteikumos

„Latvijas Mobilais Telefons” SIA (turpmāk – LMT) ir iepazīties ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) konsultāciju dokumentu (turpmāk-konsultāciju dokuments) par grozījumiem numerācijas krāpniecības novēršanas noteikumos (turpmāk- Noteikumi) un sniedz šādu viedokli.

Pateicamies par Regulatora ieguldīto darbu Noteikumu grozījumu izstrādē. Telefonkrāpniecības (krāpniecība ar zvaniem un īsziņām) novēršanai piedāvātajās izmaiņās uzsvars tiek likts uz krāpniecības sekām, nevis cīņu ar tās cēloņiem. Līdz ar to Noteikumu izmaiņas ir nepietiekamas, un LMT redz iespēju tās papildināt.

Elektronisko sakaru nozarei ir nepieciešams risinājums, kas nodrošinātu pilnvērtīgu telefonkrāpniecības apkarošanu publiskajā telekomunikāciju tīklā: iespēju aktīvi vērsties pret negodprātīgiem komersantiem, kuri piegādā šādu krāpniecisko noslodzi Latvijas operatoriem. Šādus pasākumus LMT ir ierosinājis Satiksmes ministrijai 2024.gada 9.februārā vēstulē Nr.233/JN, sniedzot priekšlikumus Elektronisko sakaru likuma grozījumiem. LMT piedāvā priekšlikumus daļā vai pilnībā iekļaut arī Noteikumos.

Šī brīža spēkā esošo Numerācijas krāpniecības novēršanas noteikumu normas ir pieņemtas cīņai ar 2015./2016.gadā aktuālajiem telefonkrāpniecības veidiem. Turpmāko gadu gaitā telefonkrāpniecības veidi ir būtiski mainījušies, un atsevišķas Noteikumu normas vairs nav pilnvērtīgi piemērojamas aktuālo telefonkrāpniecības veidu apkarošanai un rada nevēlamas normu interpretācijas komersantu starpā. Lai pielāgotu Noteikumus aktuālo telefonkrāpniecības veidu apkarošanai, ir nepieciešams diferencēt komersantu pienākumus atkarībā no telefonkrāpniecības būtības, proti, **izsaukumu pabeigšanas krāpniecības** vai **izsaukumu izcelsmes krāpniecības**.

LMT ierosina izsaukumu izcelsmes un pabeigšanas telefonkrāpniecību un tās pazīmes noteikt grozītā Noteikumu 2. punktā un jaunā Noteikumu 2.1 punktā un to apakšpunktos šādā redakcijā:

*“2. Par **izsaukumu pabeigšanas krāpniecību** uzskatāma darbība, izmantojot galalietotājam paredzētu pakalpojumu vai numerāciju, kas atbilst vismaz vienai no šādām pazīmēm:*

- 2.1. izsaukuma veikšana, maršrutēšana vai saņemšana uz numuru, kas nav izmantots tā komersanta elektronisko sakaru tīklā, kuram ir piešķirtas vai tālāknodotas numerācijas lietošanas tiesības uz šo numuru, vai lietošanas tiesības uz šo numuru ir iegūtas numura saglabāšanas pakalpojuma ietvaros;*
- 2.2. izsaukuma veikšana, maršrutēšana vai saņemšana uz numuru, uz kuru numerācijas lietošanas tiesības nav piešķirtas nevienam komersantam;*
- 2.3. īsziņas vai multivides īsziņas (turpmāk – īsziņa) nosūtīšana, maršrutēšana vai saņemšana uz numuru, uz kuru numerācijas lietošanas tiesības nav piešķirtas nevienam komersantam;*
- 2.4. komersants galalietotājam lietošanā nodod numuru, uz kuru tam nav piešķirtas, tālāknodotas vai ir anulētas numerācijas lietošanas tiesības;*
- 2.5. komersants nodrošina numura saglabāšanas pakalpojumu numuram, uz kuru Regulators nav piešķīris vai ir anulējis numerācijas lietošanas tiesības;*
- 2.6. numerācijas lietošanas tiesības uz numuru izmanto trešā persona bez komersanta, kuram numerācijas lietošanas tiesības ir piešķirtas, piekrišanas.”*

Attiecībā uz Konsultāciju dokumentā ierosināto jauno krāpniecības pazīmi 2.8.¹ punktā aicinām to papildināt ar izņēmumu un attiecināt uz Izsaukumu izcelsmes krāpniecību (skat.LMT piedāvāto redakciju 2¹. 9. p.). Šī brīža piedāvātajā redakcijā tiktu negatīvi ietekmēta viesabonēšana. Piemēram, ja Latvijas fiksētā tīkla galalietotājs veic izsaukumu ārvalstu tīkla viesabonentam, kurš izmanto kāda Latvijas mobilo elektronisko sakaru tīkla viesabonēšanas pakalpojumu, tad šāds izsaukums vispirms tiek maršrutēts uz ārvalstu tīkla lietotāja mājas tīklu, no kura tas tiek maršrutēts atpakaļ uz Latvijas mobilo elektronisko sakaru tīklu. Šādam izsaukuma savienojumam nav pieļaujama bloķēšana. Tāpat

aicinām svītrot no normas atsauces uz pakalpojuma numuru un īso kodu. Saskaņā ar Regulatora padomes 2022.gada 27.septembra lēmumu Nr.1/33 "Nacionālais numerācijas plāns" 20.punktu īsie numuri nav paredzēti izsaukumu veikšanai, savukārt, pakalpojumu numuri jau pēc to definīcijas ir paredzēti elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai, tas ir, izsaukumu veikšanai uz šiem numuriem, nevis izsaukumu saņemšanai no šiem numuriem. Līdz ar to izsaukumu veikšana no šajiem numuriem un pakalpojuma numuriem jau ir iekļauta krāpniecības 2¹.8. punktā (LMT redakcija) noteiktajā krāpniecības pazīmē par nepareizu numerācijas izmantošanu.

Noteikumu 2.8.² - 2.8.⁴ punkts atbalstāms Regulatora piedāvātajā redakcijā, piedāvājam Noteikumu punktus iekļaut izsaukuma izcelsmes krāpniecības pazīmēs (skatīt tālāk LMT piedāvāto redakciju 2.¹10.-2.¹12.)

LMT iebilst pret Noteikumu projektā iekļauto 2.8.⁵ punktu. Lai nodrošinātu Noteikumu 4.punktā iekļauto komersanta pienākumu, identificējot Regulatora piedāvāto - 2.8.⁵ noteikto krāpniecības pazīmi, komersantiem būtu nepieciešami nozīmīgi cilvēkresursi un kapitālieguldījumi sistēmas izveidē ienākošo zvanu izsaucēja numura pārbaudei pēc noteiktiem kritērijiem liela apjoma datu bāzēs reāllaikā un sistēmas uzturēšanā. Sistēmu ieviešanai paredzams vismaz gads. Tomēr šādus ieguldījumus vērtējam kā nelietderīgus, jo nozarē pieejamie komercrisinājumi krāpniekiem ir viegli apejami. Atbilstoši LMT novērojumiem, šobrīd krāpnieki plaši izmanto aktīvus, reāliem klientiem piešķirtus numurus, kas atrodas gan Latvijā, gan viesabonēšanā, kā arī ārvalstu numurus. Šī gada februāra mēnesī LMT vairs tikai nepilni 4% krāpniecisko zvanu bija saņemti ar LMT piešķirto, bet aktīviem klientiem neizmantoto numerāciju. LMT, proaktīvi vērsties pret krāpnieciskās noslodzes piegādātājiem, bez atsevišķu sistēmu ieviešanas, izdodas pārtraukt LMT numerācijas izmantošanu krāpnieciskajiem zvaniem uz LMT tīklu. LMT numerācijas vietā krāpnieki izmanto ārvalstu numurus un citu Latvijas operatoru numerāciju, kuri rīkojas pasīvi, vai nevēršas pret krāpniecību vispār. Līdz ar to atsevišķas sistēmas ieviešana nesasniedz telefonkrāpniecības apkarošanas mērķus.

LMT piedāvā šādu redakciju izsaukumu izcelsmes krāpniecībai:

*"2.1 Par **Izsaukuma izcelsmes krāpniecību** uzskatāma darbība, izmantojot galalietotājam paredzētu pakalpojumu vai numerāciju, kas atbilst vismaz vienai no šādām pazīmēm:*

2¹. 1. pilnīga vai daļēja izsaucošā numura izmainīšana, izņemot, ja pamatformātā saņemtam numuram pievieno valsts kodu, kas piešķirts saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem;

2¹. 2. izsaukuma uzsākšana vai īsziņas izsūtīšana vai izsaukuma maršrutēšana no numura, kas nav izmantots tā komersanta elektronisko sakaru tīklā vai viesabonēšanā, kuram ir piešķirtas vai tālāknodotas numerācijas lietošanas tiesības uz šo numuru, vai lietošanas tiesības uz šo numuru ir iegūtas numura saglabāšanas pakalpojuma ietvaros; (LMT piezīme: apakšpunktā mainīta vārdu kārtība, bet iekļauta Regulatora piedāvātas redakcijas būtība)

2¹. 3. izsaukuma veikšana vai maršrutēšana no numura, uz kuru numerācijas lietošanas tiesības nav piešķirtas nevienam komersantam;

2¹. 4. īsziņas nosūtīšana vai maršrutēšana no numura, uz kuru numerācijas lietošanas tiesības nav piešķirtas nevienam komersantam;

2¹. 5. komersants galalietotājam lietošanā nodod numuru, uz kuru tam nav piešķirtas, tālāknodotas vai ir anulētas numerācijas lietošanas tiesības;

2¹. 6. komersants nodrošina numura saglabāšanas pakalpojumu numuram, uz kuru Regulators nav piešķīris vai ir anulējis numerācijas lietošanas tiesības;

2¹. 7. numerācijas lietošanas tiesības uz numuru izmanto trešā persona bez komersanta, kuram numerācijas lietošanas tiesības ir piešķirtas, piekrišanas;

2¹. 8. izsaukums ir veikts vai īsziņa ir nosūtīta, pieļaujot nepareizu numerācijas izmantošanu;

2¹. 9. izsaukums no Latvijas Republikas publiskā fiksētā telefonu tīkla numura ir saņemts no ārvalstu komersanta elektronisko sakaru tīkla un maršrutēts vai pabeigts Latvijas Republikas komersanta elektronisko sakaru tīklā, izņemot izsaukumiem uz tehniskajiem numerācijas diapazoniem, kurus mobilo elektronisko sakaru tīklos izmanto viesabonēšanas nodrošināšanai;

2¹. 10. īsziņa no Latvijas Republikas publiskā fiksētā telefonu tīkla numura, pakalpojuma numura vai īsā numura ir saņemta no ārvalstu komersanta elektronisko sakaru tīkla un maršrutēta vai saņemta komersanta elektronisko sakaru tīklā;

2¹. 11. izsaukums no numura ar Latvijas Republikas valsts kodu, kas neatbilst Latvijas Republikas numerācijas plānam, ir saņemts un maršrutēts vai pabeigts komersanta elektronisko sakaru tīklā;

2¹. 12. īsziņa no numura ar Latvijas Republikas valsts kodu, kas neatbilst Latvijas Republikas numerācijas plānam, ir saņemta un maršrutēta komersanta elektronisko sakaru tīklā;

2¹. 13. *Īsziņu sūtītāja identifikatora (numura un burtciparu identifikācijas koda) aizvietošana maršrutēšanas laikā;*

2¹. 14. *Īsziņu izsūtīšana no numura, uz kuru elektronisko sakaru komersantiem nav piešķirtas lietošanas tiesības.”*

Esošo Noteikumu 2.9. punkts atstājams nemainīgs (nepieciešamas izmaiņas Noteikumu numerācijā), jo attiecināms kā uz Izsaukumu izcelsmes, tā uz Izsaukumu pabeigšanas krāpniecību.

Noteikumu 2.9.17.punkts (nepieciešamas izmaiņas Noteikumu numerācijā) svītrojams vai precizējama krāpniecības pazīmes jēga un mērķis.

Nosakot Izsaukumu pabeigšanas un Izsaukumu izcelsmes krāpniecības pazīmes, attiecīgi nosakāmi atbilstoši komersantu pienākumi Noteikumu projekta 4.punktā. Noteikumu 5.punkts, līdz ar to svītrojams no Noteikumiem. Krāpniecības apkarošanai nepietiek, ka gala operatora tīklam ir pienākums bloķēt zvanu saņemšanu no ārpusē ar sava tīkla numuriem - krāpniecība turpināsies, zvanot citu tīklu lietotājiem, kas nav pieļaujams. LMT priekšlikums ir komersantu pienākumus diferencēt atbilstoši identificētajai krāpniecības būtībai. LMT piedāvā Noteikumu 4.punktu šādā redakcijā:

“4. Komersantam ir šādas tiesības un pienākumi:

4.1. konstatējot vai saņemot ziņas no cita komersanta par Izsaukumu pabeigšanas krāpniecību, ir pienākums nekavējoties pārtraukt izsaukumu maršrutēšanu un piekļuvi attiecīgajam numuram vai numuru diapazonam;

4.2. konstatējot Izsaukumu pabeigšanas krāpniecību, ir tiesības neveikt vai apturēt maksājumus citam komersantam, kas tieši saistīti ar izsaukuma pabeigšanas krāpniecību vai attiecīgās noslodzes tranzītu elektronisko sakaru komersanta tīklā;

4.3. konstatējot vai saņemot ziņas no cita komersanta par Izsaukuma izcelsmes krāpniecību komersanta maršrutētajā noslodzē citam komersantam, ir pienākums nekavējoties pārtraukt krāpnieciskās noslodzes maršrutēšanu;

4.4.konstatējot Izsaukuma izcelsmes krāpniecību cita komersanta maršrutētajā noslodzē, komersantam ir tiesības noteikt un piemērot savienojuma pabeigšanas tarifu izsaukuma izcelsmes krāpniecības noslodzei, kas atšķiras no normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā noteiktā savienojuma pabeigšanas tarifa.

Ja komersants nepilda 4.3.punktā noteikto pienākumu pārtraukt izsaukumu maršrutēšanu, noslodzi saņemošajam komersantam ir tiesības ierobežot starpsavienojumu.”

Spēkā esošajos Noteikumos novecojis un krāpniecības būtībai neatbilstošs ir Noteikumu 6.punkts, kas attiecīgi svītrojams no Noteikumiem. Galalietotāju informēšanas pienākums nebūtu attiecināms uz Izsaukuma izcelsmes krāpniecību, jo šāda informēšana ir gan nesamērīgs administratīvas slogs komersantiem, gan lieka galalietotāju satraukšana, situācijās, kurās krāpnieki epizodiski izmantojuši reālu galalietotāju numurus. Pienākums saglabājams Izsaukumu pabeigšanas krāpniecības gadījumā, pastāvot augstākam galalietotāju tiesību un brīvību aizskāruma riskam.

Noteikumu 17.punktā minētais pārejas periods jauno prasību ieviešanai komersantu elektronisko sakaru tīklā ir samērīgs tikai gadījumā, ja komersantiem nav jāveic kapitālieguldījumu jaunu drošības sistēmu integrācijā savās sistēmās. Ja Noteikumi paredzēs šādus kapitālieguldījumus pārejas periods nosakāms vismaz 18 mēnešus garš.

Ar cieņu

Prezidents

Valdes priekšsēdētājs

Juris Binde

DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

L. Liepiņa 29248646
N.Lapoško 29248487